

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Directoraat-generaal Agro en
Natuur**

Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/Inv

Ons kenmerk

DGAN-DAD / 18123473

Datum 26 juni 2018
Betreft Antibioticagebruik bij landbouwhuisdieren in 2017

Geachte Voorzitter,

Met deze brief informeer ik u, mede namens de minister voor Medische Zorg en Sport, over het rapport 'Het gebruik van antibiotica bij landbouwhuisdieren in 2017' van de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit (SDa). De inzet op reductie van het gebruik van antibiotica bij dieren heeft de afgelopen jaren tot een grote vermindering van het gebruik geleid; een prestatie van veehouders en dierenartsen gezamenlijk, waar wij veel waardering voor hebben.

De SDa stelt in het rapport nieuwe benchmarks voor antibioticagebruik in de veehouderijsectoren vast. Daarmee zetten de SDa, de sectoren en de KNMvD (Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde) een belangrijke nieuwe stap op dit dossier. In onze brief van 21 december 2017 (TK 29683 nr. 235) hebben we het proces geschetst om samen met de sectoren en de KNMvD de nieuwe benchmarkwaarden te vertalen in sectorspecifieke reductiedoelstellingen voor het antibioticagebruik. In deze brief gaan wij daar nader op in. Daarnaast informeren wij u met deze brief over de jaarrapportage van de Commissie van Toezicht SDa.

Bevindingen SDa

Op 14 juni 2018 heeft de SDa het rapport over het gebruik van antibiotica bij landbouwhuisdieren in 2017 gepubliceerd¹.

De SDa is opgericht om het gebruik van antibiotica in de Nederlandse dierhouderij in kaart te brengen, te analyseren en daarover te rapporteren. Zij gebruikt hiervoor data (antibioticumgebruik per bedrijf) die verplicht worden geregistreerd in centrale databases en stelt op basis daarvan benchmarks vast.

De SDa constateert dat in alle sectoren veel bedrijven het lage gebruik in 2017 hebben weten te consolideren en in een aantal gevallen nog verder hebben weten te verlagen.

Uit de analyse blijkt dat het antibioticagebruik over 2017 verminderd is in de kalkoensector (-23,7%), de vleeskuikensector (-7,8%), de kalversector (-3,6%) en de varkenssector (-1,9%). Het antibioticagebruik in de melkveesector en de

---

¹ www.autoriteitdiergeneesmiddelen.nl/publicaties

rundveevleessectoren is in 2017 licht gestegen met respectievelijk 1,5% en 2,7%. De SDa tekent daarbij aan dat het gebruik in deze twee sectoren op een aanvaardbaar laag niveau blijft. Gezien het lage gebruik in deze sectoren beschouwt de SDa deze stijging voornamelijk als een natuurlijke variatie in het gebruik. Het gebruik bij konijnen zal de SDa nader analyseren en is niet opgenomen in de rapportage.

De totale daling van het antibioticagebruik sinds 2009 is in de vleeskalverhouderij 40% (49% sinds 2007), de varkenshouderij 58%, de melkveehouderij 47% en de vleeskuikenhouderij 74%.

De SDa heeft de data vergeleken met de cijfers over de verkoop van antibiotica in 2017, die de FIDIN (de branche organisatie van de veterinaire farmaceutische industrie) op landelijk niveau verzamelt. Ten opzichte van 2016 is de verkoop in 2017 licht gestegen (+3%). Daarmee komt de totale reductie op basis van de verkoopcijfers ten opzichte van 2009 uit op 63,4%. Het verschil in de daling van de gebruikscijfers en de stijging in de verkoopcijfers van antibiotica over 2017 kan volgens de SDa naar alle waarschijnlijkheid worden verklaard door voorraadvorming en normale variatie in het gebruik van de niet-gemonitorde diersectoren.

De verkoop van voor de volksgezondheid kritische antibiotica (3^e keus middelen, waaronder fluoroquinolonen) is in 2017 gedaald met 25%. De verkoop van colistine is in 2017 verder gedaald met 11%. In alle diersectoren blijft het colistinegebruik lager dan de laagste benchmarkwaarde die de European Medicines Agency (EMA) voor colistinegebruik adviseert.

Nieuwe benchmarkwaardensystematiek

De SDa constateert dat de huidige benchmarkwaarden als gevolg van de sterke reductie in antibioticagebruik niet meer richtinggevend zijn voor de wenselijke veranderingen in het toekomstig aanvaardbaar antibioticagebruik. Met name in de vleeskuiken-, varkens- en rundsector voldoet reeds een groot aandeel van de bedrijven aan de huidige benchmarkwaarden: deze bedrijven bevinden zich in het "groene gebied". Daarom heeft de SDa in overleg met de sectoren een nieuwe benchmarkwaardensystematiek opgesteld.

In deze systematiek introduceert de SDa twee soorten benchmarkwaarden:

- Een benchmarkwaarde voor *aanvaardbaar gebruik* wordt vastgesteld voor (deel)sectoren die gekenmerkt worden door regelmatig nul-gebruik, een geringe spreiding in het gebruik tussen bedrijven en beperkte variatie in het gebruik over de tijd. Deze benchmarkwaarde gaat gelden voor vleeskuikens, vleesvarkens, zeugen/biggen, de gehele rundveesector, en een deel van de vleeskalversector (de deelcategorie rosé vlees kalveren afmest). Het SDa expertpanel gaat ervan uit dat bij een grote meerderheid van de bedrijven in deze (deel)sectoren een verantwoorde balans bestaat tussen diergezondheid en antibioticagebruik. Echter, in deze deel(sectoren) zijn ook bedrijven met een (zeer) hoog gebruik. Het expertpanel wijst erop dat juist deze bedrijven een doorslaggevende rol spelen bij het in stand houden en verder verspreiden

van antibioticumresistentie. De diersectoren zullen daarom overschrijdingen van de benchmarkwaarden moeten blijven aanpakken. Het expertpanel adviseert daarbij een stringenter pakket van maatregelen bij grotere overschrijdingen van de benchmark.

- Een *voorlopige benchmarkwaarde* voor (deel)sectoren met een gebruikspatroon dat sterk structureel verschilt tussen bedrijven (en dierenartsen) en wordt gekenmerkt door grote variatie over de tijd op bedrijfsniveau. Deze (deel)sectoren zullen zich verder moeten inspannen om het gebruik te verlagen. De SDa heeft een voorlopige benchmarkwaarde opgesteld voor diercategorieën in de vleeskalversector, de kalkoensector en voor de diercategorie speenbiggen.

Voor de konijnensector heeft de SDa nog geen benchmarkwaarde kunnen vaststellen, omdat van deze sector nog onvoldoende gegevens beschikbaar zijn.

In de nieuwe systematiek is er nog maar één benchmark, in plaats van de tot nu toe gehanteerde indeling in streef-, signalerings- en actiegebied (groen, oranje en rood gebied). Het signaleringsgebied vervalt met deze nieuwe opzet. Dat betekent dat elk bedrijf dat boven de benchmarkwaarde zit in het actie of rode gebied valt, en actie moet ondernemen om het gebruik te verminderen. Onderstaande tabel geeft de huidige en nieuwe benchmarkwaarden (BMW) voor de (deel)sectoren weer. In enkele sectoren waar een aanvaardbare benchmark is opgesteld, is de nieuwe benchmark scherp bijgesteld. Zo is in de vleesvarkenssector de benchmark verlaagd van 10 naar 5 dierdagdoseringen per jaar. Door deze bijstelling zal een aantal bedrijven dat eerst in het groene gebied zat, nu in het rode gebied terecht komen. De SDa benadrukt dat het een aanzienlijke inspanning zal vragen van sectoren en dierenartsen om als bedrijf weer in het streefgebied te geraken en pleit daarom voor een duidelijke overgangperiode en een geleidelijke afbouw van de tot nu te gehanteerde benchmarkwaarden.

Diersoort	Diercategorie	Huidige BMW	Nieuwe BMW	Soort BMW
Varkens	Zeugen/biggen	10	5	Aanvaardbaar
	Vleesvarkens	10	5	Aanvaardbaar
	Speenbiggen	20	20	Voorlopig
Vleeskalveren	Blankvlees	23	23	Voorlopig
	Rosévlés start	67	67	Voorlopig
	Rosévlés afmest	1	4	Aanvaardbaar
Pluimvee	Vleeskuikens	15	8	Aanvaardbaar
	Kalkoenen	19	10	Voorlopig
Rundvee	Melkvee	6	6	Aanvaardbaar
	Opfok	2	2	Aanvaardbaar
	Zoogkoeien	2	2	Aanvaardbaar
	Vleesstieren	2	2	Aanvaardbaar

In de meeste (deel)sectoren waarvoor een 'voorlopige benchmarkwaarde' is vastgesteld is de oude benchmarkwaarde niet aangepast, omdat nog relatief veel

bedrijven in deze (deel)sectoren niet voldoen aan deze oude benchmark. Deze benchmarks blijven dus relatief hoog. Dat kan te maken hebben met het feit dat de "oude" benchmark pas relatief kort geleden is vastgesteld (zoals bij speenbiggen) of dat benchmarking nog niet tot het gewenste resultaat heeft geleid (zoals in de vleeskalverhouderij). In deze laatste sector is het gebruik relatief hoog. Benchmarking heeft niet geleid tot een substantiële toename van bedrijven in het "groene gebied". Daarom adviseert het SDA expertpanel aan de kalversector om aan overschrijding van benchmarkwaarden dusdanige consequenties te verbinden dat die tot wenselijke veranderingen in preventieve maatregelen en daardoor in antibioticagebruik leiden.

Implementatie nieuwe benchmarkwaarden

We blijven inzetten op verdere reductie van het gebruik van antibiotica bij dieren. Met het vaststellen van nieuwe benchmarkwaarden door SDA en sectoren, is een volgende belangrijke stap gezet op dit dossier. De SDA spreekt in het rapport de verwachting uit dat de nieuwe benchmarkwaarden tot verdere verlaging van het antibioticagebruik zullen leiden, waarbij meer nadruk moet worden gelegd op bedrijven met nog een relatief hoog gebruik en die nog afwijken van de meerderheid van de veehouderijbedrijven.

De volgende stap is het implementeren van deze nieuwe benchmarkwaarden dat wederom van de sectoren inspanning, keuzes en communicatie zal vergen. Deze zomer zullen we met de sectoren en de KNMvD (Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde) overleggen hoe de nieuwe benchmarkwaarden kunnen worden geïmplementeerd en hoe deze vertaald kunnen worden in sectorspecifieke reductiedoelstellingen voor het antibioticagebruik. In die overleggen zullen we ook het pleidooi van de SDA voor een duidelijke overgangperiode en een geleidelijke afbouw van de tot nu te gehanteerde benchmarkwaarden een plek geven.

Van de sectoren en dierenartsen verwachten wij dat zij zich met name zullen richten op bedrijven met een hoog antibioticagebruik, aangezien juist deze bedrijven een doorslaggevende rol spelen bij het in stand houden en verder verspreiden van antibioticumresistentie. De uitkomsten van het eerste kritische succesfactoren (KSF) onderzoek waarover wij u in de brief van 21 december hebben geïnformeerd bieden handelingsperspectieven voor verlaging van het antibioticagebruik op bedrijven met een hoog antibioticagebruik. Het onderzoek naar de verdiepende analyse van KSF voor laag antibioticagebruik is afgelopen maand gestart.

We zijn nu in de eindfase beland van het beleid om te komen tot aanvaardbaar antibioticagebruik. Wij zijn het met de SDA eens dat implementatie van de nieuwe benchmarkwaarden voor aanvaardbaar gebruik van alle betrokken partijen nog een forse inspanning vraagt. Er is immers al een aanzienlijke reductie bereikt. Verdere afbouw van het gebruik zal relatief meer inzet en verdergaande maatregelen (en investeringen) vragen. Wij zullen hiermee rekening houden in het proces om te komen tot sectorspecifieke reductiedoelstellingen die in de

praktijk realiseerbaar zijn. Dit najaar informeren wij u over de uitkomst van het proces.

Jaarrapportage van de Commissie van Toezicht SDa

De Commissie van Toezicht SDa (CvT) ziet toe op het onafhankelijk functioneren van de SDa. De CvT heeft ons januari 2018 de jaarlijkse rapportage over haar bevindingen gestuurd. Evenals in haar vorige rapportage concludeert de CvT dat de SDa een stabiele organisatie is waarbij het onafhankelijk functioneren goed geborgd is. De CvT draagt bij aan de mogelijkheid van de SDa om als onafhankelijke autoriteit naar buiten te treden. Wij hebben waardering voor de inzet van de CvT en wij onderschrijven haar conclusies.

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit